

POLITECHNIKA OPOLSKA

WYDZIAŁ MECHANICZNY

Katedra Technologii Maszyn i Automatykacji Produkcji

Laboratorium Inżynierii Jakości

Ćwiczenie nr 12

Temat:

Karta kontrolna wykładniczo ważonych średnich ważonych *EWMA*

Zakres ćwiczenia:

1. Dokonać pomiaru elementów zgodnie z ćwiczeniem 1.
2. Uszeregować wyniki w 25 próbek po 4 pomiary w każdej i dla każdej z próbek obliczyć wartość średnią.
3. Obliczyć dla karty wykładniczo ważonych średnich ruchomych: linię centralną, górną i dolną granicę kontrolną.
4. Obliczyć wartość wykładniczo ważonej średniej ruchomej dla i -tej próbki,
5. Sporządzić kartę kontrolną *EWMA* dla parametru $\lambda=0,1$.
6. Sporządzić kartę kontrolną *EWMA* i ruchomego R w programie *Statistica* dla różnych wartości parametru $\lambda=0,1; 0,2; 0,4$.
7. Zinterpretować uzyskane wyniki.
8. Opracować protokół i wnioski.

Karta kontrolna wykładniczo ważonych średnich ważonych

Karta ruchomej wykładniczo ważonych średnich ruchomych *EWMA* (ang. *Exponentially-Weighted Moving Average*) jest podobna do karty średniej ruchomej *MA*.

W przypadku karty *MA* wszystkie wyniki w ustalonym oknie mają taki sam wpływ na wartość wykreślonego punktu. W przypadku karty *EWMA* (nazywanej czasami *GMA* – ang. *Geometric Moving Average*) do kolejnych próbek przyłożone są wagi. I tak, największy wpływ na położenie wykreślanego punktu ma próbka ostatnia (ma największą wagę), a wpływ próbek „starszych” maleje w sposób wykładniczy (im próbka starsza, tym ma mniejsze znaczenie). Podejście to zaproponowane przez S. W. Robertsa, jest bardzo logiczne.

Wykreślany punkt dla próbki i będzie miał wartość:

$$z_i = \lambda \cdot \bar{x}_i + (1 - \lambda) \cdot z_{i-1}$$

gdzie:

λ – (lambda) parametr karty kontrolnej,

z_i – wartość wykładniczo ważonej średniej ruchomej dla i -tej próbki,

z_{i-1} – wartość wykładniczo ważonej średniej ruchomej dla próbki $i-1$,

$\bar{x}_i$ – wartość średnia w i -tej próbce.

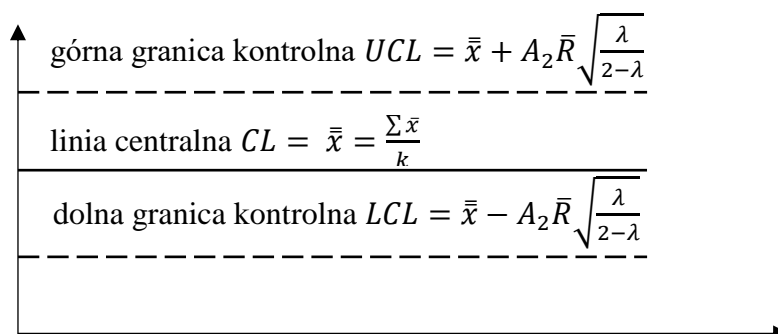
Od ustawienia wartości parametru λ zależy to, w jakim stopniu będą uwzględniane „starsze” próbki. Kiedy będzie on równy 1, wartość z_i będzie wynikała tylko z wartości średniej i -tej próbki. Przy wartości λ dążącej do 0 znaczenie i -tej próbki będzie malało na rzecz próbek „starszych”. Najczęściej wartość parametru λ przyjmuje się z zakresu $0,2 \div 0,5$, za preferowane uznaje się wartości $0,3 \div 0,4$. W przypadku, gdy np. $\lambda = 0,2$, wtedy 20% wpływu na wartość wykładniczo ważonej średniej ruchomej pozostawiona jest dla bieżącej próbki, a 80% dla danych historycznych.

Wzory do wyznaczenia granic kontrolnych dla karty zależą m.in. od tego, w jaki sposób szacowane jest (estymowane) rozproszenie wyników: za pomocą rozstępów (karta $\bar{x} - R$) czy za pomocą odchylenia standardowego (karta $\bar{x} - s$).

Wzory dla karty *EWMA*, w przypadku gdy jest ona stosowana jako uzupełnienie karty $\bar{x} - R$ przedstawiono poniżej.

Tor karty kontrolnej *EWMA* i ruchomego R :

Punkt $z_i = \lambda \cdot \bar{x}_i + (1 - \lambda) \cdot z_{i-1}$

W karcie tej jako miara rozproszenia, używany jest rozrzut wyników w poszczególnych próbkach. W przypadku, gdy w czasie sterowania procesami obliczane jest odchylenia standardowe w każdej próbce (karta $\bar{x} - s$), wzory dla karty *EWMA* mają postać przedstawioną poniżej:

karty kontrolnej *EWMA* i s:

Punkt $z_i = \lambda \cdot \bar{x}_i + (1 - \lambda) \cdot z_{i-1}$

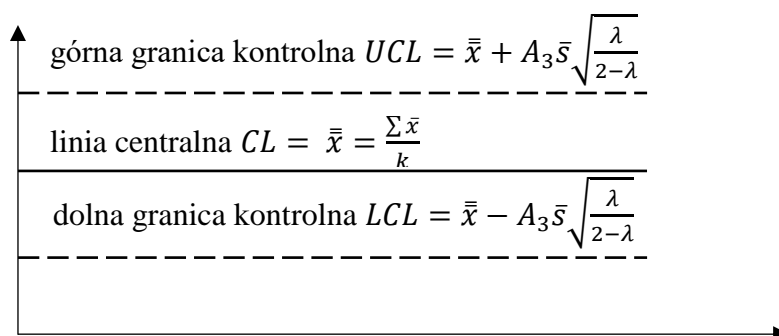

Tabela 1. Oznaczenia wielkości występujących w czasie konstruowania karty *MA* [7]

Oznaczenie	Nazwa
$\bar{x}$	wartość średnia w próbce
$\bar{\bar{x}}$	wartość średnia z wartości średnich
k	liczba próbek
$A_2, A_3,$	współczynnik statystyczny (dobierany z tablicy)
λ	Parametr karty kontrolnej
$\bar{R}$	wartość średnia z rozstępów w próbkach
$\bar{s}$	Wartość średnia z odchyłeń standardowych w próbkach

Warto zauważyć, że jeżeli wartość parametru $\lambda = 1$, to wzory do obliczenia granic kontrolnych na karcie *EWMA* przyjmą postać wzorów dla standardowych kart dla wartości średnich.

Przykładową kartę *EWMA* przedstawiono na rys. 1. Na tej karcie nie widać żadnych sygnałów o rozregulowaniu procesu. Wprawdzie rzuca się w oczy jakiś cykliczny przebieg („fala”) pomiędzy próbkami nr 10 i 19, ale ponieważ wykreślone punkty nie wykraczają poza granice kontrolne, nie należy ingerować w proces. Wykresy zarówno na karcie *MA*, jak i *EWMA*, zawsze będą bardzo „wygładzone” i często będą się na nich pojawiały pseudocykle. Dla pewności, że wszystko jest w porządku zawsze można wrócić do karty $\bar{x} - R$ lub innej karty wartości średniej i przeprowadzić klasyczne testy wzorca przebiegu.

PRZYKŁAD

Zdecydowano się na monitorowanie pewnego procesu za pomocą kart kontrolnych. W tym celu zaczęto pobierać próbki. Wyniki pomiarów przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Dane z pomiarów

Nr próbki	Pomiar x_i	z_i	UCL		LCL		CL
1	32,0	30,880	31,7670		29,4330		30,6
2	27,0	30,104	32,0945		29,1055		
3	33,0	30,683	32,2707		28,9293		
4	29,3	30,407	32,3744		28,8256		
5	30,1	30,345	32,4376		28,7624		
6	27,0	29,676	32,4770		28,7230		
7	31,0	29,941	32,5017		28,6983		
8	30,1	29,973	32,5174		28,6826		
9	31,2	30,218	32,5274		28,6726		
10	30,5	30,275	32,5338		28,6662		
11	29,6	30,140	32,5378		28,6622		
12	28,1	29,732	32,5404	32,54	28,6596	28,65	
13	29,9	29,765	32,5421		28,6579		
14	31,3	30,072	32,5431		28,6569		
15	30,1	30,078	32,5438		28,6562		
16	31,2	30,302	32,5442		28,6558		
17	32,6	30,762	32,5445		28,6555		
18	33,3	31,269	32,5447		28,6553		
19	34,8	31,976	32,5448		28,6552		
20	29,9	31,560	32,5449		28,6551		
Średnia $\bar{x}$	30,6						
Sigma σ	1,95						

Obliczenia dla karty *EWMA*:

Wartość parametru $\lambda=0,2$

Punkt 1:

$$z_1 = \lambda \cdot \bar{x}_1 + (1 - \lambda) \cdot z_0$$

$$z_0 = \bar{x}$$

$$z_1 = (0,2 \cdot 32) + (1 - 0,2) \cdot 30,6 = 30,880$$

Punkt 2:

$$z_2 = \lambda \cdot \bar{x}_2 + (1 - \lambda) \cdot z_1$$

$$z_2 = (0,2 \cdot 27) + (1 - 0,2) \cdot 30,880 = 30,104$$

Punkt 3:

$$z_3 = \lambda \cdot \bar{x}_3 + (1 - \lambda) \cdot z_2$$
$$z_1 = (0,2 \cdot 33,0) + (1 - 0,2) \cdot 30,104 = 30,683$$

Punkt 4÷25:

$$z_i = \lambda \cdot \bar{x}_i + (1 - \lambda) \cdot z_{i-1}$$

Linia centralna wyrażana jest jako wartość średnia $\bar{x}$, jednakże może ona przyjmować również wartość μ_0 , która jest uznawana w tym przypadku za wartość wzorcową, docelową (cel).

Jeżeli linię centralną określimy jako μ_0 , a nie jako wartość średnią, to i do obliczenia wartości granic kontrolnych UCL i LCL należy przyjąć wartość μ_0 , a nie wartość średnią $\bar{x}$.

Linia centralna: $CL = \bar{x}$

$$UCL = \bar{x} + 3 \cdot \sigma \cdot \sqrt{\frac{\lambda}{2 - \lambda} [1 - (1 - \lambda)^{2 \cdot i}]}$$
$$LCL = \bar{x} - 3 \cdot \sigma \cdot \sqrt{\frac{\lambda}{2 - \lambda} [1 - (1 - \lambda)^{2 \cdot i}]}$$

Próbka 1

$$UCL = 30,6 + 3 \cdot 1,95 \cdot \sqrt{\frac{0,2}{2 - 0,2} [1 - (1 - 0,2)^{2 \cdot 1}] = 31,767}$$
$$LCL = 30,6 - 3 \cdot 1,95 \cdot \sqrt{\frac{0,2}{2 - 0,2} [1 - (1 - 0,2)^{2 \cdot 1}] = 29,433}$$

Próbka 2

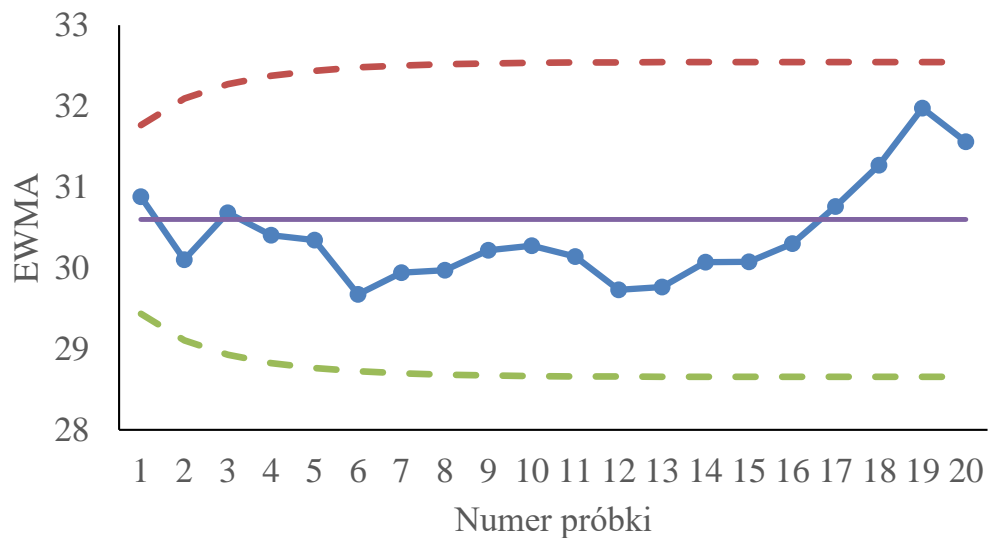
$$UCL = 30,6 + 3 \cdot 1,95 \cdot \sqrt{\frac{0,2}{2 - 0,2} [1 - (1 - 0,2)^{2 \cdot 2}] = 32,094}$$
$$LCL = 30,6 - 3 \cdot 1,95 \cdot \sqrt{\frac{0,2}{2 - 0,2} [1 - (1 - 0,2)^{2 \cdot 2}] = 29,105}$$

Granice kontrolne są zmienne, najpierw wydają się, że zakrzywiają się a następnie poziomują. Granice kontrolne zbliżają się do wartości:

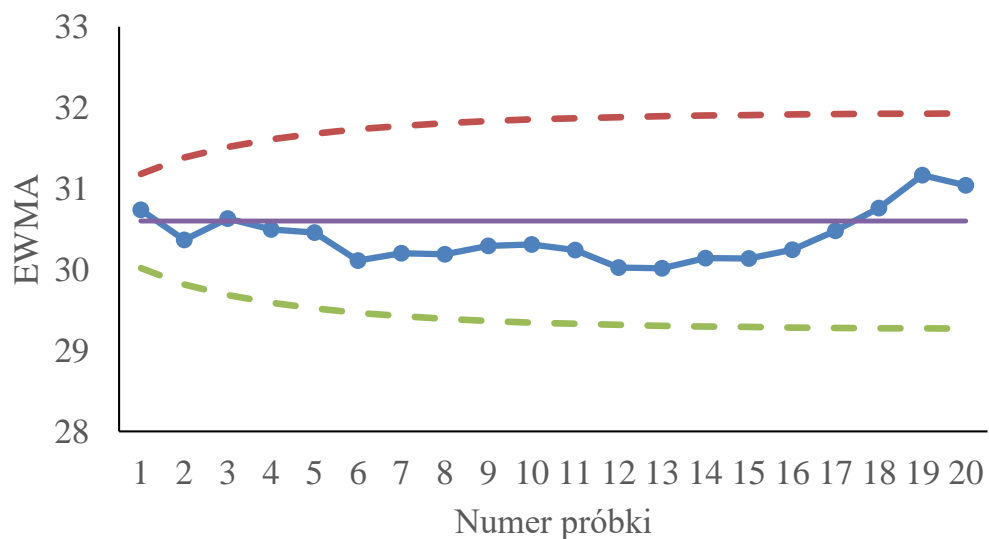
$$UCL = \bar{x} + 3 \cdot \sigma \cdot \sqrt{\frac{\lambda}{2 - \lambda}} = 30,6 + 3 \cdot 1,95 \cdot \sqrt{\frac{0,2}{2 - 0,2}} = 32,54$$

$$LCL = \bar{x} - 3 \cdot \sigma \cdot \sqrt{\frac{\lambda}{2 - \lambda}} = 30,6 - 3 \cdot 1,95 \cdot \sqrt{\frac{0,2}{2 - 0,2}} = 28,65$$

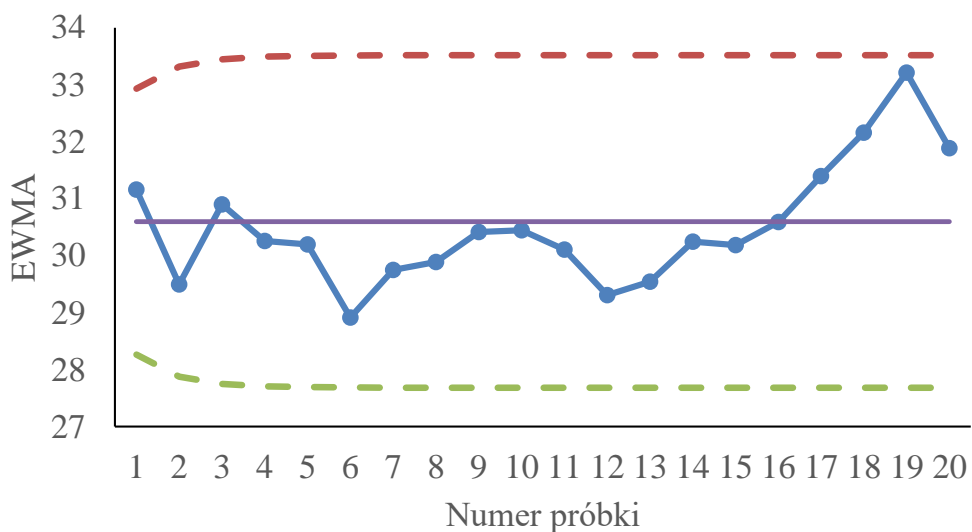
Na rys. 1÷3 pokazano wpływ parametru λ na kartę kontrolną EWMA.

Rys. 1. Karta kontrolna EWMA dla $\lambda=0,2$

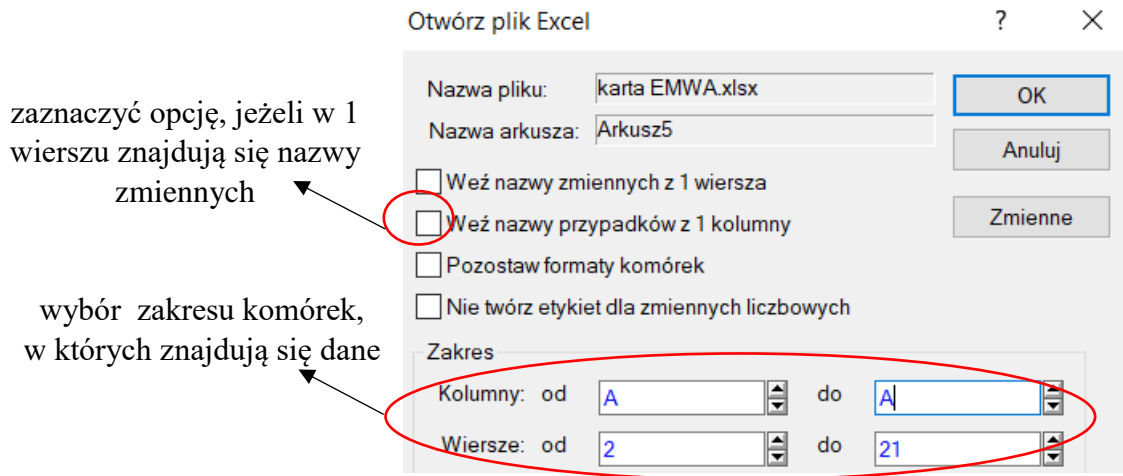
Rys. 2. Karta kontrolna EWMA dla $\lambda=0,1$

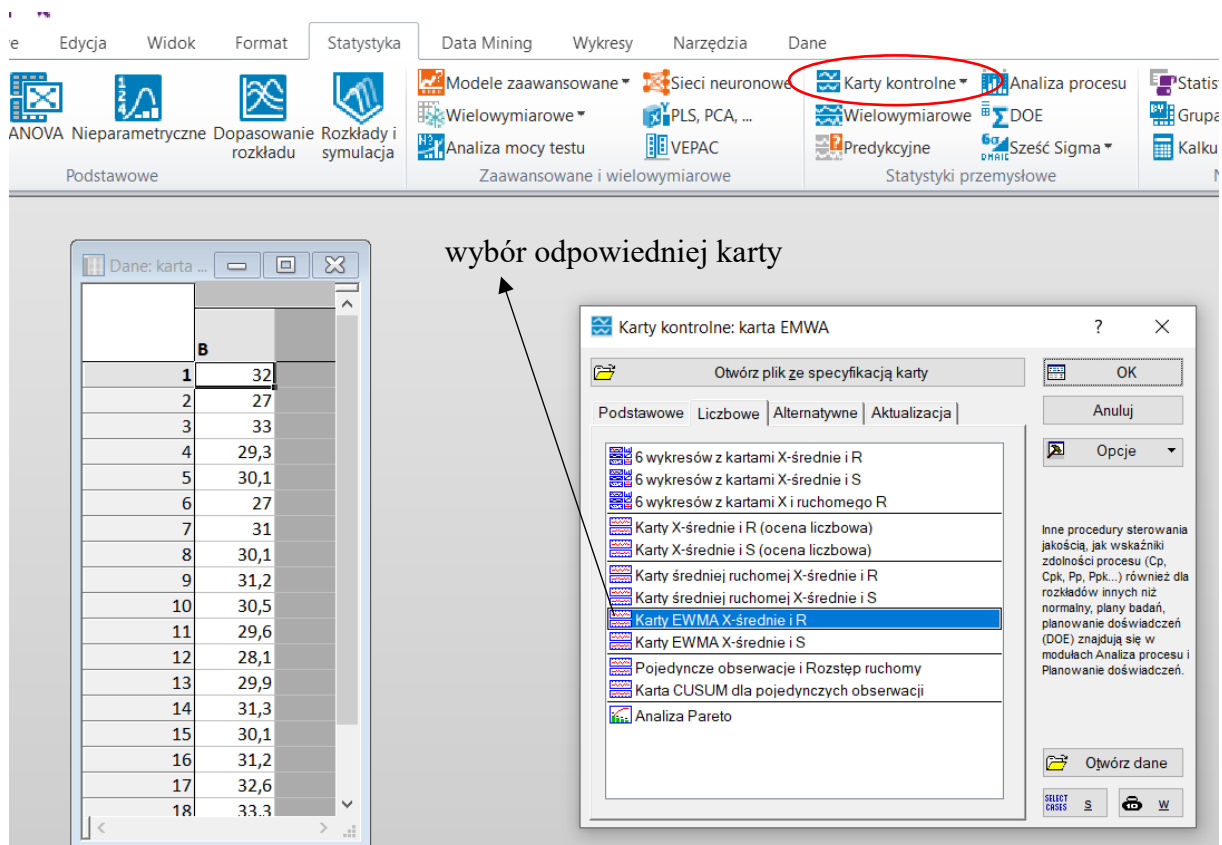
Rys. 3. Karta kontrolna EWMA dla $\lambda=0,4$

Karta kontrolna w programie Statistica

Otwórz → wybrać miejsce docelowe pliku → Import wybranego arkusza

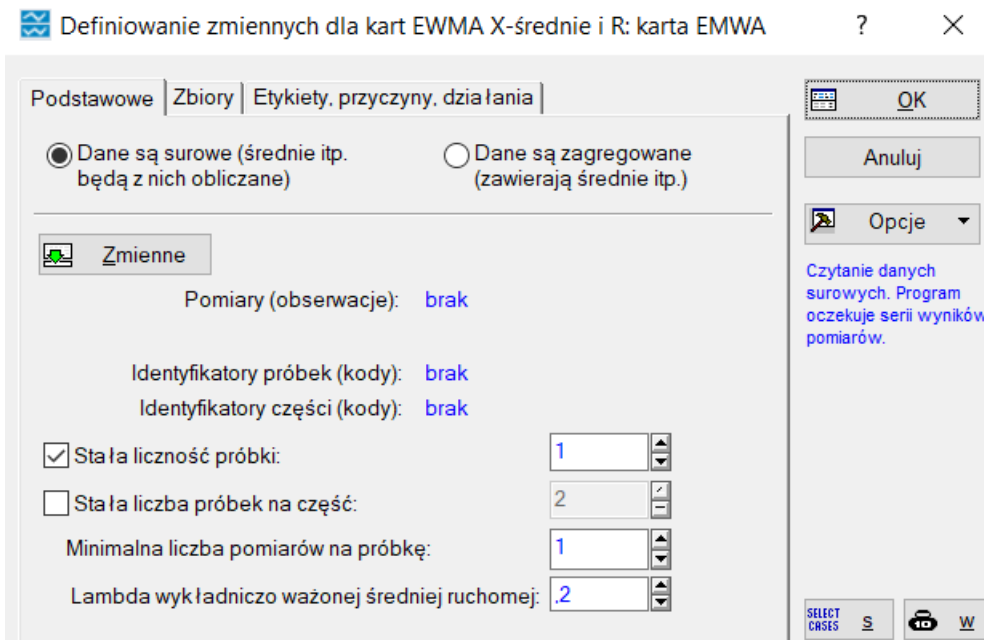

Rys. 4. Import wybranego arkusza w programie Statistica

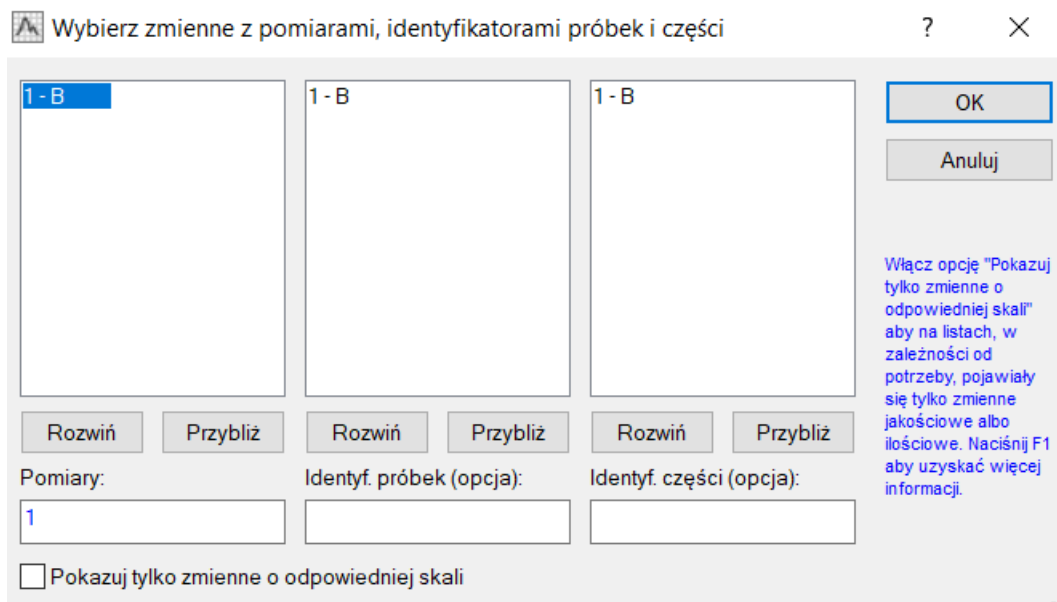
Rys. 5. Wybór odpowiedniej karty kontrolnej

(zakładka Statystyka → Karty kontrolne → Liczbowe → Karty EWMA X-średnie i R)

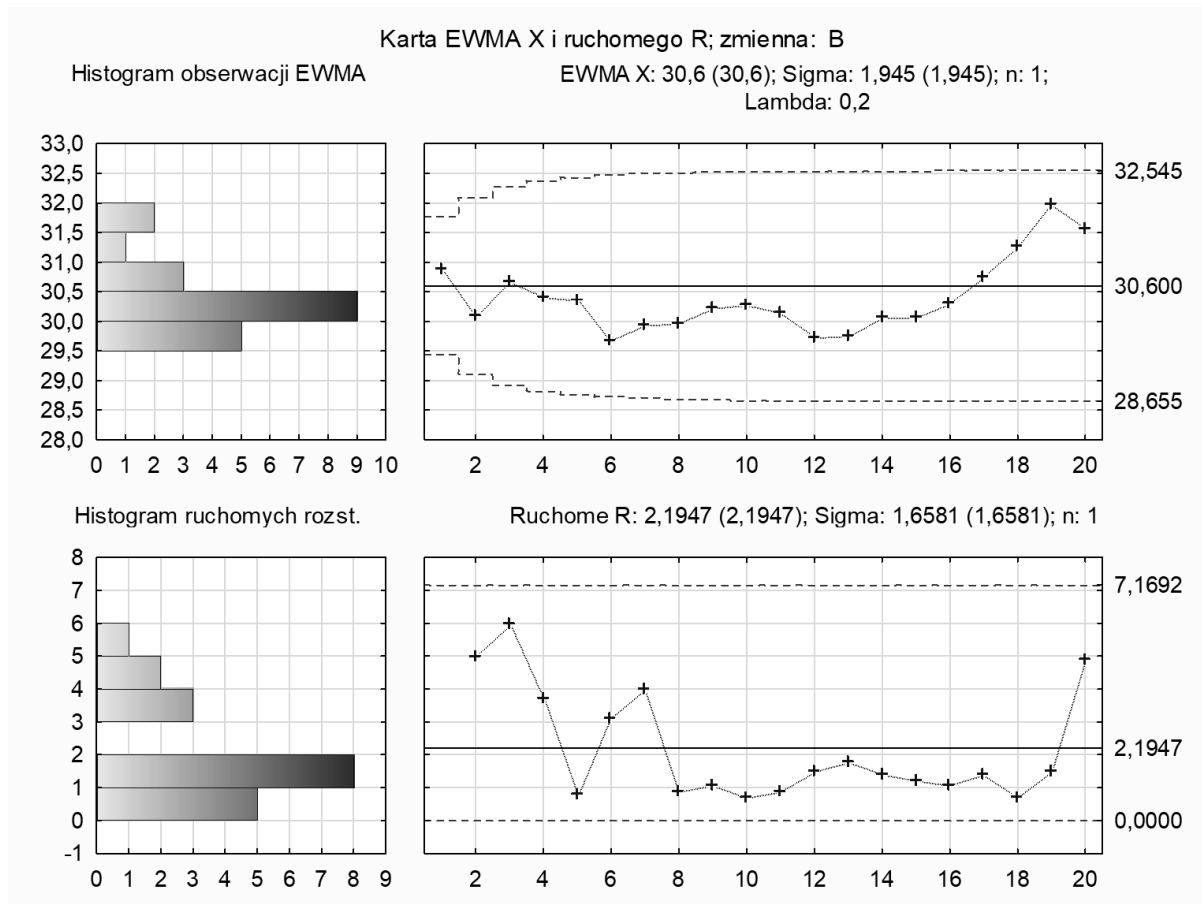
Rys. 6. Definiowanie zmiennych dla karty EWMA

Definiowanie zmiennych polega na ustawieniu stałej liczebności próbki na poziomie np. 1 oraz minimalnej liczbie pomiarów na próbkę np. 1, a także parametru wykładniczo ważonej średniej ruchomej (lambda) np. $\lambda=0,2$.

Rys. 7. Wybór miejsca, w którym znajdują się zmienne z pomiaram

Rys. 8. Karta kontrolna EWMA w programie Statistica

Literatura:

1. Greber T.: Statystyczne sterowanie procesami - doskonalenie jakości z pakietem Statistica, Statsoft, Kraków 2000.
2. <https://www.spcforexcel.com/knowledge/variable-control-charts/keeping-process-target-ewma-chart>
3. Montgomery D. M.: Introduction to statistical quality control, Wiley, United States of America 2009.